

42 LA KUDRILLO

„Neniam mi havis ion kun tribunaloj," ekparolis sinjoro Kostelecký, „sed mi diras al vi, ke ĝuste plaĉas al mi ilia granda akurateco kaj la formalajoj kaj ceremonioj, kiujn la juĝistoj iam faras, eĉ se temas pri minimuma bagatelo. El tio rezultas certa konfido al la justeco. Se la justeco havas pesilon en la manoj, do ĝi estu pesilo apotekista, kaj se ĝi jam tenas glavon, ĝi estu akra kiel razilo.

Mi rememoras ian kazon, kiu okazis en nia strato. Iu domzorgistino, kies nomo estis sinjorino Mašková, aĉetis ĉe butikisto bulkojn, kaj maĉante la bulkon ŝi eksentis pikdoloron en la palato; ŝi palpis en la buŝo kaj ekprenas kudrilon, kiu enpikiĝis en la palaton. Nur post tempeto ŝi ektimis, Jesu' - Kristo, ja mi povis engluti la kudrilon kaj ĝi trapikus la stomakon! La vivo estis en danĝero kaj tio estas nepardonebla! Oni devas esplori, kiu kanajlo inside enmetis la kudrilon en la bulkon.

Nu ŝi iris kaj alportis la kudrilon kaj netutmanĝitan bulkon al la polico. La polico enketis la butikiston, enketis ankaŭ la bakiston, kiu bakis tiujn bulkojn, sed kompreneble, neniu konfesis la kudrilon. La polico transdonis la aferon al tribunalo, ĉar temis, komprenu min bone, pri leĝera korpa lezo. La enketanta juĝisto, konscienca kaj ĝisosta burokrato, denove enketis la butikiston kaj la bakiston; ambaŭ ĵure asertis kaj ĵure proklamis, ke ĉe ili la kudrilo ne povis eniĝi en la bulkon.

La enketanta juĝisto iris rigardi al la butikisto kaj konstatis, ke en la butiko li ne havas kudrilojn. Poste li iris al la bakisto por rigardi, kiel oni bakas bulkojn; li sidis en la bakejo tutan nokton kaj rigardis, kiel oni preparas paston, kiel oni lasas ĝin ŝveli, kiel oni hejtas la fornon kaj plektas la bulkojn kaj enforigas ilin ĝis ili iĝas rozkoloraj. Tiamaniere li konstatis, ke ĉe la bulkfarado oni efektive ne uzas kudrilojn.

42 JEHLA

„Já jsem sic neměl nikdy co dělat se soudy," pravil pan Kostelecký, „ale já vám řeknu, mně se na nich zrovna líbí ta náramná akurátnost a ty orace a okolky, co soudy leckdy dělají, třeba by šlo jen o kozí chlup. Ono to budí takovou důvěru ve spravedlnost. Má-li justice v ruku vážky, tak ať jsou apatykářské, a když už drží meč, tak ať je ostrý jako břitva.

To mně připomíná jeden případ, který se stal v naší ulici. Jedna domovnice, nějaká paní Mašková, si koupila u hokynáře žemličky, a jak tu housku žmoulá, najednou ji něco píchlo do patra; tak si sáhla do huby a vyndá jehlu, která se jí zarazila do ponebí. Teprve za chvíli se lekla, kristepane, dyť já jsem tu jehlu mohla spolknout a ona by mně propíchla žaludek! Tady šlo o život, a to já tak nemůžu nechat! To se musí vyšetřit, který mizera tu jehlu do té země nastrojil.

Nu tak tedy šla a donesla tu jehlu a tu nedojedenou housku na policii. Policie vyslechla hokynáře, vyslechla i pekaře, který ty housky pekl, ale to se rozumí, žádný se k té jehle nehlásil. Pak to policie odevzdala soudu, protože tady šlo, abyste věděli, o lehké ublížení na těle. Vyšetřující soudce, takový svědomitý a důkladný ouřada, znovu vyslychal toho hokynáře i toho pekaře; oba se dušovali a zaklínali, že u nich se ta jehla do housky dostat nemohla.

Ten vyšetřující soudce se šel podívat k hokynáři a zjistil, že žádné jehly v krámě nemá. Potom se šel podívat k pekaři, jak se pečou housky; seděl v pekárně celou noc a díval se, jak se zadělává těsto, jak se nechává vykynout, jak se vytápí pec a pletou žemličky a dají se do pece, až se vypečou dozlatova. Tím způsobem zjistil, že se při pečení housek opravdu neuzívá jehel.

Vi eĉ ne kredus, kiel bela laboro estas la bakado de bulkoj kaj precipe de pano. Mia karmemora avo posedis bakejon, do mi scias tion. Vi devas scii, ke dum la panfarado ekzistas du aŭ tri pli grandaj kaj preskaŭ sanktaj misteroj.

La unua mistero estas, kiam oni preparas la fermentaĵon; oni ĝin lasas en la knedujo, kaj nun okazas sub la fermilo ia sekreta transsubstanciĝo: oni devas atendi, ĝis kiam el la faruno kaj akvo fariĝos vivanta fermentilo. Poste oni preparas paston kaj knedas ĝin per knedilo; kaj tio aspektas kiel religia danco aŭ io simila. Poste oni kovras tion per tuko kaj lasas la paston ŝveli; tio estas la dua mistera transformiĝo, kiam la pasto majeste leviĝas kaj ŝvelas kaj oni ne rajtas levi la tukon, por scivole enrigardi - mi diras al vi, ke ĝi estas same bela kaj mirinda kiel gravedeco. Ĉiam mi havis impreson, ke la knedujo estas io virina. Kaj la tria mistero estas la bakado mem, tio, kio el la mola kaj pala pasto iĝas en la bakforno; Jesuo-Maria, kiam poste oni elprenas tian orkoloran kaj ruĝebrunan panbulon, kaj ĝi aromas, ke eĉ ne malgranda infano povas pli ĉarme bonodori, tio estas ega miraklo - mi opinias, ke oni devus dum la tri transformiĝoj en la bakejoj sonorigi, same kiel oni sonorigas en preĝejo dum ofertorio.

Sed kion mi volis diri, la enketanta juĝisto estis do senkonsila; sed rezigni la aferon nepre li ne volis. Li prenis kudrilon kaj sendis ĝin al Kemia Instituto, por ke oni konstatu, ĉu la kudrilo estis en la bulko antaŭ la bakado aŭ nur poste; sciu, la juĝisto speciale ŝatis sciencajn ekspertizojn.

Tiam en la Kemia Instituto estis iu profesoro nomata Uher, tre klera kaj longbarba sinjoro. Ricevinte la kudrilon, li komencis terure insulti, kion la tribunaloj postulas de li; ke antaŭ nelonge oni sendis al li intestaron tiel putran, ke eĉ ne prosektoro povis elteni la fiodoron; kaj kion komunan havas la Kemia Instituto kun la kudrilo? Sed poste alie pripensinte la aferon, li komencis interesiĝi pri ĝi, komprenu min, laŭ scienca vidpunkto.

To byste nevěřili, jaká pěkná práce je tohle pečení housek, a zvlášt' pečení chleba. Můj nebožtík dědeček měl pekařství, tak já to znám. Totiž abyste věděli, při děláni chleba máte dvě nebo tři větší a skoro posvátná tajemství.

První tajemství je, když se zadělá kvásek; ono se to nechá stát v díži, a teď se tam pod víkem děje taková skrytá přeměna: musíš čekat, až se z mouky a vody stane živý kvas. Pak se zadělá těsto a mísí se kopistem; to zas vypadá jako náboženský tanec nebo co. Potom se to zakryje plachtou a nechá se těsto vykynout; to je druhá tajemná přeměna, jak se to těsto velebně zvedá a kyne, a ty nesmíš zvednout plachtu, abys zvědavě nakoukl, – já vám řeknu, to je tak krásné a divné jako těhotenství. Já měl vždycky dojem, že ta díže je něco ženského. A třetí tajemství je samo pečení, to, co se z toho měkkého a bledého těsta stane v peci; ježíšmarjá, když pak vyndáte takový zlatý a brunátný pecen, a on voní, že ani malé dítě nemůže skvostněji vonět, to je takový div - já myslím, že by se při těch třech proměnách mělo v pekárnách zvonit, tak jako se zvoní v kostele při pozdvihování.

Ale co jsem chtěl říci, ten vyšetřující soudce tedy byl v koncích; ale aby nechal věc padnout, to on zas ne. Tak on vzal tu jehlu a poslal ji do Chemického ústavu, aby zjistili, byla-li ta jehla v té housce před pečením, nebo až po něm; on totiž si ten soudce zvlášt' potrpěl na vědecká dobrozdání.

Tehdy byl v Chemickém ústavě nějaký profesor Uher, moc učený a takový fousatý pán. Když tu jehlu dostal, začal ukrutně nadávat, co všechno tyhle soudy na něm chtějí; že ondyno mu poslali vnitřnosti tak zkažené, že ani prosektor to nemohl vydržet; a co má Chemický ústav co dělat s nějakou jehlou? Ale pak si to nějak rozmyslil a začalo ho to zajímat, rozumíte, z vědecké stránky.

Nu, li diris al si, eble la kudrilo trapasas iajn ŝanĝojn, se ĝi eniĝas en paston, aŭ se oni ĝin en pasto bakas; dum la fermentado estiĝas iaj acidoj aŭ io simila, kaj dum la bakado denove, kaj tio povas la supraĵon de la kudrilo iom difekti, alivorte korodi; tio estus poste konstatebla per mikroskopo. Do li ekokupis sin pri tio.

Unue li aĉetis kelkcent kudrilojn kaj ne nur tute purajn, sed ankaŭ pli malpli rustajn, kaj komencis en Kemia Instituto baki bulkojn. Ĉe la unua eksperimento li metis la kudrilojn tuj en fermentilon, por konstati, kiel influas ilin la fermenta procedo. Ĉe la dua eksperimento li metis ilin en freŝe preparitan paston. Ĉe la tria en paston ŝvelantan. Ĉe la kvara en tute ŝvelintan. Poste li enigis ilin ĝuste antaŭ la bakado. Poste dum la bakado. Poste li enigis ilin en bulkojn ankoraŭ varmajn; kaj fine en bulkojn jam pretajn. Poste la tutan serion da eksperimentoj ankoraŭ foje li ripetis, por fari kontrolon.

Resume, dum du semajnoj oni faris en Kemia Instituto nenion alian ol bakadon de kudrilhavaj bulkoj; la profesoro, docento, kvar asistantoj kaj servisto ĉiutage preparis paston, bakis kaj pretigis bulkojn, kaj poste mikroskope esploris kaj komparis la koncernajn kudrilojn. Tiu laboro daŭris ankoraŭ pluan semajnon; sed finfine ili precize konstatis, ke la koncerna kudrilo estis enpikita en la bulkon jam finbakitan, ĉar sub mikroskopo ĝi detale egalas al la eksperimentaj kudriloj, kiuj estis enmetitaj en pretajn bulkojn.

Laŭ ĉi tiu ekspertizo la enketjuĝisto konkludis, ke la kudrilo estis enigita en la bulkon ĉe la butikisto aŭ dumire de la bakisto al la butikisto. Subite la bakisto rememoris, mil tondroj, ĝuste tiutage mi maldungis bubon-helpanton, kiu kolportadis bulkojn en korbo!

Do oni venigis la bubon, kaj li konfesis, ke la kudrilon li enigis en la bulkon, por venĝi sin al la mastro. La bubo, ne estante plenaĝa, ricevis nur admonon, sed la bakestro estis kondamnita je kondiĉa puno de kvindek kronoj, ĉar li devas garantii pri sia dungitaro.

Jakpak, ŝekli si, ony se tŝeba s tou jehlou stanou opravdu nŝjakŝ zmŝny, kdyŝ se dostane do tŝsta nebo kdyŝ se v nŝm peĉe; pŝi kvaŝeni se dŝlajŝ v tŝstŝ nŝjakŝ ty kyseliny ĉi co, a pŝi peĉeni zas, a ono to mŝŝe tu jehlu drobets na povrchu rozruŝit neboli korodovat; to by se pak dalo pod mikroskopem zjistiť. Tak se do toho pustil.

Nejdŝrŝv nakoupil nŝkolyk set jehel, a to docela ĉistŝyĉ, jakoŝ i vŝicemŝnŝ rezavŝyĉ, a zaĉal v Chemickŝm ŝstavŝ pŝci housky. Pŝi prvnŝm experimentu dal ty jehly hned do kvasu, aby zjistiť, jak na nŝ pŝsobŝ proces kvaŝeni. Pŝi druhŝm pokusu je dal do ĉerstvŝ zadŝlanŝho tŝsta. Pŝi tŝrŝtŝm do tŝsta kynouĉŝho. Pŝi ĉtvrtŝm do vykynutŝho. Potom je tam vpravil tŝsnŝ pŝed peĉenŝm. Potom bŝhem peĉeni. Nato je strkal do housek jeŝtŝ teplŝyĉ; a nakonec do housek ŝŝ hotovŝyĉ. Pak tu celou sŝrii pokusŝ provedl jeŝtŝ jednou, pro kontrolu.

Zkrŝtka ĉtrnŝct dnŝ nedŝlali v Chemickŝm ŝstavŝ nic jinŝho, neŝli ŝe pekli housky s jehlami; profesor, docent, ĉtyŝi asistentŝ a sluha den co den zadŝlŝvali, pletli a vypŝkali ŝemliĉky, naĉeŝ mikroskopicky zkoumali a srovnŝvali pŝsluŝnŝ jehly. To stŝlo jeŝtŝ tŝden pŝrŝce; ale nakonec bylo pŝesnŝ zjistiťeno, ŝe dotyĉnŝ jehla byla zapŝchnuta do housky ŝŝ vypeĉenŝ, protoŝe mikroskopicky navlas odpovŝdala pokusnŝm jehlŝm, kterŝ byly nastrkŝny do hotovŝyĉ housek.

Na zŝkladŝ toho dobrozdŝnŝ rozhodl vyŝetŝujŝcŝ soudce, ŝe ta jehla se dostala do tŝ housky buď u hokynŝrŝe, nebo cestou od pekaŝe k hokynŝrŝi. Teď si pekaŝ vzpomnŝl, hrome, zrovna toho dne jsem vyhodil ze sluŝby kluka uĉednŝka, kterŝ roznŝŝel v koŝi housky!

Tedy pŝedvolali kluka, a ten se pŝiznal, ŝe tu jehlu do housky strĉil, protoŝe se ĉtŝl pomstŝť panu mistrovi. Kluk, ŝe byl nedospŝlŝ, dostal jen napomenutŝ, ale mistr pekaŝ byl odsouzen k padesŝti korunŝm pokuty podmŝnŝnŝ, protoŝe ruĉŝ za svŝj personŝl.

Do jen ekzemplo, kiel la justeco estas akurata kaj radikala. Sed la afero havis ankoraŭ unu rezulton. Strange, en ni viroj estas ia kurioza ambicio aŭ obstinemo, aŭ kio: unuvorte, kiam en Kemia Instituto oni komencis jam baki la eksperimentajn bulkojn, la kemiistoj decidiĝis baki ilin bonaj. Komence ili ne estis tro bonaj, nesufiĉe ŝvelintaj kaj iom misformaj: sed ju pli longe oni bakis, des pli bonaj ili estis. Poste jam oni surŝutis ilin per papavo, salo kaj kumino, kaj kiel bele oni ilin plektis, nu, vera plezuro! Fine la sciencistoj fanfaronis, ke tiel eminentajn, kraketantajn kaj perfektajn bulkojn oni bakas nenie en la tuta Prago."

„Vi nomas tion obstinemo, sinjoro Kostelecký," ekparolis sinjoro Lelek, „sed mi dirus, ke ĝi estas io simila al sporto: komprenu min, plezuro pro centprocenta faro. Ĝusta viro ne faras tion pro la rezulto, tiu eble eĉ ne valoras la penon; sed tial, ĉar ĝi estas ia ludo, ia memvola streĉo - Mi ŝatus ekspliki tion al vi per unu ekzemplo; sed vi diros, ke ĝi estas stultaĵo kaj ne konvenas ĉi tien.

Unuvorte, kiam ankoraŭ mi estis ĉe ni en kontejo kaj faris la duonjaran bilancon, okazis iam, ke la ciferoj ne kongruis; ekzemple iam mankis al mi en kaso ĝuste tri heleroj. Memkomprene, mi povus tute lude doni en la kason la tri helerojn, sed tio ne estus solida ludo; komprenu, el vidpunkto kontista ĝi estus nesporta; oni devas trovi, en kiu kontero el la proksimume dek kvar mil konteroj estas la eraro. Kaj mi diras al vi, ke ĉiam antaŭ la bilanco mi ĝojis, ke estos tie simila eraro. En tia kazo mi restis en la kontejo la tutan nokton, mi stokis antaŭ min amason da kontlibroj kaj tiam mi eklaboris.

Estas strange, ke la ciferkolumnojn mi ne perceptis kiel numerojn, sed kiel objektojn. Iam mi imagis, ke mi grimpas trans la ciferojn supren, kvazaŭ ili estus abrupta roko; aŭ ke mi malleviĝas laŭ ili kvazaŭ per ŝtupetaro en ŝakton. Iam mi opiniis min esti ĉasisto trapaŝanta sin tra cifera junarbaro por kapti raran kaj timidan beston; tio estis la tri heleroj.

To tedy máte ten příklad, jak je spravedlnost přesná a důkladná. Ale ta věc měla ještě jednu stránku. Já nevím, v nás mužských je taková zvláštní citlivost nebo umíněnost nebo co: zkrátka, když už v tom Chemickém ústavě začali péci ty pokusné housky, vzali si ti chemikové do hlavy, že je musejí péci dobré. Ze začátku byly všelijaké, málo vykynulé a takové nevzhledné: ale čím dále pekli, tím vám byly lepší. Potom už na ně sypali mák, sůl a kmín, a tak vám je pěkně pletli, radost se podívat. Nakonec se ti učenci chlubil, že tak znamenité, křoupavé a krásně vypečené housky jako v Chemickém ústavě se nepečou nikde v celé Praze."

„Vy tomu říkáte umíněnost, pane Kostelecký," pravil pan Lelek, „ale já bych řekl, že je to něco jako šport: víte, taková záliba ve stoprocentním výkonu. Pořádný chlap to nedělá kvůli tomu výsledku, ten třeba ani nestojí za to; ale kvůli tomu, že to je taková hra, takové dobrovolné napětí - Já bych vám to vyložil na jednom příkladu; ale vy řeknete, že je to hloupost a že to sem nepatří.

Zkrátka, když jsem ještě býval u nás v účtárně a dělal tyhle pololetní účetní uzávěrky, stávalo se někdy, že mně ty cifry neštymovaly: tak například jednou nám chyběly v kase zrovna tři halíře. To se rozumí, já bych mohl ty tři halíře do kasy přidat jakoby nic, ale to by nebyla čistá hra; víte, z účetního hlediska by to bylo nešportovní; to se musí nalézt, ve které položce z nějakých čtrnácti tisíc položek je chyba. A já vám řeknu, já už jsem se vždycky před uzávěrkou těšil, že tam bude nějaká taková chyba. V takovém pádě jsem zůstal v účtárně třeba přes celou noc, narovnal jsem před sebe hromadu účetních knih a teď jsem se do toho pustil.

To vám je zvláštní, já jsem ty kolony číslic nevnímal jako numera, ale jako věci. Někdy jsem si představoval, že lezu po těch číslicích nahoru, jako by to byla příkrá skála; nebo že se po nich spouštím jako po žebříku do šachty. Někdy jsem se cítil jako lovec, který se prodírá mlázím číslic, aby dopadl vzácné a plaché zvíře; to byly ty tři halíře.

Alifoje mi havis impreson, ke mi estas detektivo kaj embuskas en mallumo post angulo; miloj da figuroj preterpasas min, sed mi atendas, ĝis mi ekkaptos je kolumo tiun friponon, kulpulon, la kont-erareton. Iam mi revis, ke mi sidas sur bordo de rivero kun fiŝhoko kaj kun logilo por fiŝo; subite mi ektiras la fiŝokon kaj jen mi havas vin, vi fiulo! Sed plej ofte mi revis esti ĉasisto kaj vagi tien kaj reen tra rositaj mirtel-arbustoj; tian ĝojon pro movo kaj forto mi sentis, ian strangan liberecon kaj streĉon, kvazaŭ mi estus travivanta ian aventuron. Mi eltenis dum tutaj noktoj ĉasi la tri helerojn; kaj ektrovinte ilin, tute mi ne opiniis, ke ili estas nur mizeraj tri heleroj; tio estis trofeo kaj mi iris dormi, venkinta kaj entuziasma, mire, ke mi ne enlitiĝis en ŝuoj. Kaj jen ĉio."

Nebo jsem měl pocit, že jsem detektiv a číhám ve tmě za rohem; tisíce figur mě míjí, ale já čekám, až popadnu za límec toho taškáře, toho pachatele, tu účetní chybičku. Jindy se mi zdálo, že sedím na břehu řeky s prutem a mám políčeno na rybu; najednou trhnu prutem, a už tě mám, ty neřáde! Ale nejvíce to bylo, jako bych byl lovec a brouzдал se zroseným borůvkám nahoru a dolů; takovou radost z pohybu a síly jsem cítil, takovou zvláštní svobodu a napětí, jako bych prožíval nějaké dobrodružství. Já vám vydržel po celé noci honit ty tři halíře; a když jsem je dopadl, ani jsem nemyslel, že to jsou jenom mizerné tři halíře; byla to trofej, a já šel spat, vítězný a nadšený, divže jsem nevrhl do postele v botách. A to je všechno."